

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงาน ประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

Development of Personnel Participation in Educational Quality Assurance of
Nasinuan Pittayasan School, Kantarawichai District,
Mahasarakham Province

จากรุวรรณ มียามา¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คเท็กการ์ด (Kemmis and McTaggart, 1998: 11-15) ดำเนินการพัฒนา 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกต และการสะท้อนผล ประชากรได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ผู้วิจัย จำนวน 1 คน หัวหน้างานวิชาการ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ จำนวน 1 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ จำนวน 1 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน ประกอบด้วยครูผู้สอน โรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ จำนวน 12 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบทดสอบ และแบบบันทึกการประชุม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยหาประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและการช่วยเหลือของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย การตรวจสอบข้อมูลใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้าและนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ สามารถสรุปผลในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ด้านการศึกษาและการเตรียมการ ผลการดำเนินการศึกษาดูงาน บุคลากรที่เข้าร่วมมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการและรูปแบบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน รู้จักเก็บรวบรวม เอกสารคู่มือ ตามกรอบที่กำหนด 2) ด้านการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษามีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานและสารสนเทศทางการศึกษาคบทุกด้านและการนำเสนอข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ 3) ด้านการนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ มีการทบทวน

¹การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สร้างความเข้าใจแผน มีการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรก่อนการนำแผนประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ และมีการนิเทศ 4) ด้านการตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีการแต่งตั้งกรรมการและประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาตามกำหนดเวลา 5) การพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติตามการตัดสินใจของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการและพัฒนาโดยทีมงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงานของแผนกและกลุ่มสาระการเรียนรู้ 6) การเตรียมการประเมินจากองค์กรภายนอก ผู้เข้าร่วมรับการนิเทศมีความสนใจ กระตือรือร้นในการทำงานและให้ความร่วมมือในการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอกเป็นอย่างดี และสามารถเตรียมเอกสาร ข้อมูลสารสนเทศ หลักฐานการปฏิบัติงานได้ครบถ้วนสำหรับการประกันคุณภาพการศึกษา

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม งานประกันคุณภาพการศึกษา

Abstract

The Study on Development of Personnel Participation in Educational Quality Assurance of Nasinuan Pittayasan School, Kantarawichai District, Mahasarakham Province, aimed to develop the personnel participation in EQA of Nasinuan Pittayasan School, Kantarawichai District, Mahasarakham Province. The Action Research Principle of Kemmis and McTaggart was applied. Each of two cycles comprised planning, action, observation and reflection. For a stakeholder group, co-researchers and informants, a total of 4, comprised the researcher, the head of academic section, the director of the school, and the president of the educational committee. For an informant group, informants composed of 12 teachers and 3 committee members of Nasinuan Pittayasan School. The data collection tools included an interview form, a questionnaire, an observation form and a minute form. The triangulation technique was applied and researcher findings were presented as description.

The research results revealed that the development of the personnel participation in EQA of Nasinuan Pittayasan School can be concluded in each aspect as follow; 1) Education and preparation aspects, the results of study trip the participating personnel have knowledge and understanding in method and pattern of the Education Quality Assurance of Nasinuan Pittayasan School. They are collect data and all documents about subject of study trip. 2) Education Quality Assurance planning aspects, They made basic data and educational informations in all aspects and presented by computer. 3) Using the plan of Education Quality Assurance aspect, the review of the comprehensive plan by developed personal activity pre-use the plan and recieved the supervision. 4) The peer-reviewed of school educational quality aspect. The appointed directors

have meetings to understand the implementation, monitoring and review of educational quality assurance by schedule. 5) The development and improvement follow the decision of the directors of Basic Education. Conducted and improved by staff who responsible for developing and improving standards of the performance of the division and subjects group. 6) Preparation of external assessment. Supervision participants are interested. Enthusiasm for the work, and to cooperate in the preparation for evaluation of outside organizations as well, they can preparation documentation and information with evidences of performance completed for the education quality assurance.

Keywords: Participation, Educational Quality Assurance

บทนำ

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาต้องอาศัยหลักการร่วมมือ ร่วมใจจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียน นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน ที่จะต้องช่วยกันวางแผนว่าจะต้องทำอะไร ช่วยกันทำ ช่วยกันตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่อง เพื่อให้บรรลุสู่ผลสำเร็จ บุคลากรในโรงเรียนซึ่งเป็นตัวหลักในการดำเนินงานประกันคุณภาพจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการคุณภาพ ส่งเสริมสนับสนุน และประสานให้บุคลากรมีส่วนดำเนินงาน และสร้างภาวะผู้นำในการทำงานหรือตามบทบาทหน้าที่ที่เกิดกับบุคลากรด้วย สร้างเจตคติและทักษะ สร้างความตระหนักและความเข้าใจ ต่อการประกันคุณภาพการศึกษาแก่บุคลากรว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องร่วมมือดำเนินการ และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะการทำงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การมีส่วนร่วม ทำงานเป็นทีม การดำเนินงานประกันคุณภาพเป็นภาระงานของสถานศึกษา ที่มีอยู่หลายงานที่มีความเชื่อมโยงกันทั้งในระบบหลักและระบบสนับสนุน ซึ่งสถานศึกษา ต้องกำหนดรับผิดชอบแต่ละระบบเพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วางแผนการทำงาน ออกแบบ ประเมิน แล้วช่วยกันทำและพัฒนาปรับปรุงระบบให้ดีขึ้น โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรึกษาหารือ ฟังพาดูอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ้าทำได้สำเร็จจะส่งผลให้การร่วมมือในการทำงาน มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ในส่วนของระบบการทำงานที่ประกอบด้วย คู่มือระบบ การดำเนินการ ที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีคู่มือระบบที่มีขั้นตอน วิธีการมาตรฐาน และบันทึกมาตรฐานที่ชัดเจน โดยคู่มือระบบนี้ต้องจัดทำโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา รับรู้และเห็นพ้อง ต้องกันที่จะทำตามระบบนั้น และการจัดการ ต้องอาศัยปัจจัยสู่ความสำเร็จที่สำคัญคือการสื่อสาร การกำกับติดตาม และความร่วมมือของบุคลากรทุกคนโดยการสื่อสารบุคลากรทุกคน ในสถานศึกษาให้เข้าใจตรงกัน และต้องเป็นการสื่อสารทางบวกที่เสริมพลังร่วมมือในการทำงาน ตามระบบ และกระตุ้นให้มีการเรียนรู้ การกำกับติดตาม ต้องมีการวางแผนและการกำกับ ติดตามที่เป็นระบบ ต่อเนื่องและสม่ำเสมอตามระยะเวลาที่กำหนดเพื่อรายงานความก้าวหน้าของ

การทำงานที่ทำได้แล้ว และช่วยกันพัฒนางานที่จะทำต่อไป ส่วนความร่วมมือของบุคลากรทุกคนในการดำเนินงานประกันคุณภาพให้ประสบความสำเร็จนั้น ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องมีการบริหารจัดการให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานในสถานศึกษา เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเป็นเจ้าของระบบ ร่วมรับรู้ ยอมรับ และลงมือทำงานตามขั้น ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมดำเนินงานและเกิดทีมที่เข้มแข็ง (ไพรวัดจันทร์ตนา, 2552: 3)

จากการสำรวจสภาพปัจจุบัน ของการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2554 ในระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถามจากครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า

1. บุคลากรในโรงเรียน และชุมชนบางส่วน ตระหนักและเข้าใจบทบาทหน้าที่ และร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาน้อย โดยให้ความร่วมมือในการดำเนินการระหว่างกลุ่มงาน/ฝ่าย/หมวดงาน เพื่อการบริหารจัดการ การให้บริการ การวิจัย และการผลิตสื่อ นวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพในการศึกษาไม่ดีเท่าที่ควร การนิเทศภายในโรงเรียนบางส่วนไม่เป็นระบบ ไม่ครบวงจร ยังต้องปรับปรุง และพัฒนาวิธีการให้หลากหลาย

2. การประกันคุณภาพการศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาดำเนินการไปค่อนข้างล่าช้า เนื่องจากเกิดปัญหาในเรื่องของงบประมาณไม่พอเพียงซึ่งเกิดจากการนำงบประมาณไปปรับปรุง และพัฒนาระบบ Information Communication Technology ทำให้ส่งผลข้างเคียงต่องบประมาณด้านอื่นๆ เช่น การซ่อมแซมบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานได้ (โรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์, 2554: 2)

จากสภาพปัญหาในเรื่องการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ให้มีมาตรฐานการศึกษาดีขึ้น ตลอดจนใช้ข้อมูลไปสู่การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องพร้อมที่จะรับการประเมินจากภายนอก และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และเพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน ด้านการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ด้านการปรับปรุงการดำเนินงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิดของ เคมมิสและแม็กแท็กการ์ท (Kemmis and McTaggart, 1998: 170) เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยดำเนินการพัฒนา 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1. ขั้นการวางแผน (Planning) ดำเนินการดังนี้

การวางแผนดำเนินงาน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน และได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงสภาพปัจจุบันการดำเนินการเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ตามกรอบการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา 6 กิจกรรม ดังนี้

- 1.1 การศึกษาและการเตรียมการ
- 1.2 การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.3 การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้
- 1.4 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- 1.5 การพัฒนาและปรับปรุง
- 1.6 การเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

2. ขั้นการปฏิบัติ (Action) ดำเนินการดังนี้

การปฏิบัติตามแผนที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้วางแผนไว้ การพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ ในการดำเนินการและการควบคุมทั้งสองวงรอบโดยใช้ 3 กลยุทธ์ ซึ่งได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งแจ่มมอบหมายงาน การศึกษาดูงาน และการกำกับนิเทศติดตาม เพื่อให้เกิดขบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และมีเป้าหมายเพื่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในทิศทางเดียวกัน โดยมีการตรวจสอบและทบทวนการประชุมการกำกับติดตามจากคณะทำงานแต่ละมาตรฐาน การนิเทศบุคลากรเพื่อการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก (การประเมินภายนอกรอบสาม) และการประเมินภายใน ในแต่ละปีการศึกษา

3. ขั้นการสังเกต (Observation)

เมื่อเริ่มดำเนินการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่กำหนด ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์ทุกกิจกรรมอย่างใกล้ชิดเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้น มีการบันทึกการสังเกต การสัมภาษณ์ การประชุม การนิเทศและการบันทึกประจำวันตลอดจนการปฏิบัติการอบรม

4. ขั้นการสะท้อน (Reflection)

นำข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ โดยการบันทึกของผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัย มาร่วมประชุมวิเคราะห์ผลการพัฒนาบุคลากรด้านการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

ตามแผนปฏิบัติการเพื่อนำไปเป็นข้อสรุป และข้อเสนอแนะที่เป็นจุดอ่อนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขและจุดแข็งที่ต้องเสริม และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มาเป็นแนวทางในการปรับแผนใหม่ เพื่อนำไปสู่การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ต่อไป

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) จำนวน 4 คน ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้วิจัย
 - 1.2 หัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนนาสืนวนพิทยาสรรค์
 - 1.3 ผู้อำนวยการโรงเรียนนาสืนวนพิทยาสรรค์
 - 1.4 ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนนาสืนวนพิทยาสรรค์
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 15 คน ประกอบด้วย
 - 2.1 ครูผู้สอน โรงเรียนนาสืนวนพิทยาสรรค์ จำนวน 12 คน
 - 2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนนาสืนวนพิทยาสรรค์ จำนวน 3 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้มี 5 ชนิด ได้แก่

1. แบบสอบถาม ได้แก่ แบบสอบถามการพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียน 20 ข้อ และแบบสอบถามสภาพการปฏิบัติงานและความต้องการของบุคลากร จำนวน 11 ข้อ
2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ทั้งที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นแบบ
3. แบบสังเกต ได้แก่ แบบสังเกตการอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาดูงานจากโรงเรียนต้นแบบ
4. แบบบันทึกการประชุม ได้แก่ แบบบันทึกผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานการประกันคุณภาพของโรงเรียนนาสืนวนพิทยาสรรค์
5. แบบทดสอบ ได้แก่ แบบทดสอบความเข้าใจและความตระหนักการอบรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนนาสืนวนพิทยาสรรค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บข้อมูลนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามสภาพจริง จากแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบทดสอบ และการประชุม ก่อนที่จะดำเนินการพัฒนา

2. ในระยะที่ 1 ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูล เป็นข้อมูลที่ได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุม อภิปราย การแสดงความคิดเห็น และการตอบแบบสอบถาม สภาพการปฏิบัติงานและความต้องการในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ดำเนินการทดสอบอีกครั้งหลังเสร็จสิ้นการอบรมเชิงปฏิบัติการ

3. ในระยะที่ 2 เป็นการดำเนินการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล หลังดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเสร็จแล้ว เพื่อสรุปและรายงานผลการพัฒนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจัดทำและวิเคราะห์ ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การประชุม การทดสอบ และการบันทึก จากการจัดกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการมาตรวจสอบความถูกต้องโดยยึดเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Techniques) ทั้งทางด้านข้อมูล (Data Triangulation) ด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) และด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

2. นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาศึกษาทำความเข้าใจ จัดหมวดหมู่ตามลักษณะของข้อมูล

3. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยเปรียบเทียบกับสภาพความเป็นไปได้ และความเป็นจริงที่ได้รับข้อมูลในเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาสะท้อนผลเพื่อนำไปสรุปผลการวิจัย

4. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ประมวลผลและสรุปผลการวิจัยให้ตรงตามความมุ่งหมายของการวิจัย

5. ประมวลผล และเรียบเรียงนำเสนอในรูปแบบของความเรียงเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร การมีส่วนร่วมในด้านการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

สรุปผลการวิจัย

การสะท้อนผลในการพัฒนาในรอบที่ 2 ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลโดยการสังเกต สัมภาษณ์และบันทึกจากการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานประกันคุณภาพมีความเหมาะสมซึ่งปรากฏผลตามกรอบการศึกษาแต่ละด้านคือ ผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมแต่งตั้งคณะทำงานซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เสียสละ ทุ่มเททั้งร่างกาย แรงใจและเวลาในการร่วมทำงาน

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ร่วมวิจัยภายในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษามากขึ้น กรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความมุ่งมั่นมากขึ้น มีการกำหนดรูปแบบหรือระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตลอดทั้งการจัดทำโครงการ และเห็นความสำคัญของการนำโครงการไปดำเนินการในทุกๆ ปีการศึกษา รายละเอียดแต่ละด้าน มีดังนี้

1. ด้านการศึกษาและการเตรียมการ

ผลการดำเนินการศึกษาดูงาน การศึกษาและการเตรียมในการจัดทำโครงการและดำเนินการตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ การประกันคุณภาพการศึกษา มีผู้เข้าร่วมศึกษาดูงาน จำนวน 18 คน เป็นบุคลากรโรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่โรงเรียนจ๋าววิทยาคม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกที่สาม บุคลากรเข้าร่วมมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการและรูปแบบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน รู้จักเก็บรวบรวม เอกสารคู่มือ ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามกรอบที่กำหนด

2. ด้านการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา

มีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานและสารสนเทศทางการศึกษา ครบทุกด้านและการนำเสนอข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ มีการปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำแผนกลยุทธ์ การจัดทำแผนปฏิบัติการ การจัดทำโครงการให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา ปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงานตลอดทั้งความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา

3. ด้านการนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้

มีการทบทวนสร้างความเข้าใจแผนการประกันคุณภาพการศึกษา เน้นย้ำผู้ร่วมวิจัยค้นคว้าและผู้เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจ ความตระหนัก ความรับผิดชอบ ความผูกพัน ในการกิจของสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรก่อนการนำแผนประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ และการนิเทศ กำกับติดตามจึงทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนโดยไม่หยุดชะงักเมื่อมีปัญหา

4. ด้านการตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

มีการแต่งตั้งกรรมการตรวจสอบและประเมินผล มีการกำหนดแนวทางและแนวปฏิบัติในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจให้คณะกรรมการสามารถดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาตามกำหนดเวลา สามารถดำเนินการเก็บข้อมูลได้ครบทุกมาตรฐานและรายงานผลการตรวจสอบได้ตามกำหนดเวลา มีการพัฒนาปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงานของหมวด ฝ่าย โดยผู้รับผิดชอบวิเคราะห์สาเหตุที่ส่งผลต่อการบรรลุมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านผลผลิต

5. การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการศึกษา

การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานนั้น เป็นไปตามการตัดสินใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประชุมตกลงกัน ซึ่งมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

มีการดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงโดยคณะทำงานที่รับผิดชอบแต่ละมาตรฐาน มีการพัฒนาปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงานของหมวด ฝ่าย กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยผู้รับผิดชอบวิเคราะห์สาเหตุที่ส่งผลต่อการบรรลุมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ด้านผลผลิต

6. การเตรียมการประเมินจากองค์กรภายนอก

ผลการนิเทศการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก พบว่า ผู้เข้าร่วมรับการนิเทศมีความสนใจ กระตือรือร้นในการทำงานและให้ความร่วมมือในการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอกเป็นอย่างดี และสามารถเตรียมเอกสาร ข้อมูลสารสนเทศ ร่องรอยการปฏิบัติงานได้ครบถ้วนตามมาตรฐานการศึกษา

จากการดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนาสีนวนพิทยาสรรค์ตามขั้นตอนระบบการประกันคุณภาพภายในทั้ง 6 ขั้นตอน คือ การศึกษาและการเตรียมการ การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ การตรวจสอบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการศึกษา และการเตรียมการประเมินจากองค์กรภายนอก โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 5 กลยุทธ์ คือ การประชุมชี้แจง การฝึกอบรม การอบรมเชิงปฏิบัติการ การมอบหมายงาน การกำกับนิเทศติดตามการนิเทศ โดยได้พัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนาสีนวนพิทยาสรรค์ 2 วงรอบตามที่ได้กล่าวมานั้น ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนนาสีนวนพิทยาสรรค์ โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการพัฒนา 2 วงรอบแต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การสังเกต และการสะท้อนผล 5 กลยุทธ์ เมื่อครบ 2 วงรอบแล้ว ส่งผลให้บุคลากรโรงเรียนนาสีนวนพิทยาสรรค์ มีความรู้ความเข้าใจมีส่วนร่วม และตระหนักในคุณค่าความสำคัญของการประกันคุณภาพศึกษามากขึ้น ดังนี้

1. จากการใช้กลยุทธ์การอบรมเชิงปฏิบัติการ ผลการดำเนินการฝึกอบรมการศึกษาและการเตรียมการประกันคุณภาพ มีผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม จำนวน 12 คน เป็นบุคลากรโรงเรียนนาสีนวนพิทยาสรรค์ทั้งสิ้น โดยจัดการฝึกอบรม ที่ห้องโสตทัศนศึกษาโรงเรียนนาสีนวนพิทยาสรรค์ บุคลากรเข้าร่วมได้รับความรู้จากวิทยากร และแนวคิด รูปแบบ วิธีการประกันคุณภาพการศึกษา บุคลากรทุกคนตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา มีความเข้าใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนาสีนวนพิทยาสรรค์ จากการทำแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรมอยู่ในระดับเฉลี่ย 13.71 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 45.75 หลังฝึกอบรมอยู่ในระดับเฉลี่ย 24.86 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.85 แสดงว่าบุคลากรที่ได้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจและความตระหนักต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณรงค์ มะลิวัลย์ (2549: 102-107) พบว่า การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้กลยุทธ์การอบรม

ปฏิบัติการ การนิเทศติดตาม ทำให้โรงเรียนมีระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านผู้เรียนที่สมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน ครอบคลุมตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐานการศึกษา ด้านผู้เรียน และสามารถเรียกข้อมูลมาใช้ในการประกันคุณภาพภายในได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. การประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แบ่งเป็น 3 ช่วง ดำเนินการ ดังนี้

ช่วงแรก เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับภาพรวมของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา กระบวนการบริหารงานคุณภาพ แล้วเริ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการ จากนั้นให้ร่วมกันปฏิบัติจริงในการวางแผนพัฒนาและวางแผนปฏิบัติการ

ช่วงที่ 2 เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการกำหนดกรอบและวางแผนการประเมิน การสร้างเครื่องมือ จากนั้นก็ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามกรอบและแผนการประเมิน

ช่วงที่ 3 เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการประเมิน และการเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Assessment Report)

ผลการประชุม ได้ข้อตกลงในการดำเนินการพัฒนางานประกันคุณภาพการศึกษา ทางโรงเรียนคาดหวังว่าประโยชน์ของการพัฒนางานประกันคุณภาพการศึกษาต้องเกิดขึ้นกับนักเรียนได้จริง ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดทั้งยังตกลงกันร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนด้วยความสนใจ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เชิดชัย ฮวดศรี (2551: 88-92) พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้กลยุทธ์ ประชุมเชิงปฏิบัติการ การมอบหมายงาน การกำกับติดตามและประเมินผล ทำให้โรงเรียนมีการประกันคุณภาพการศึกษาทุกด้าน ซึ่งครอบคลุมมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ส่งผลให้โรงเรียนมีบุคลากรที่ปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาที่เพียงพอ และมีคุณภาพ

3. การประชุมชี้แจงและมอบหมายงาน

การประชุมชี้แจงการนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ มีผู้เข้าร่วมประชุม คือ บุคลากรในโรงเรียน จำนวน 12 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 3 คน ขอบข่ายเนื้อหาการประชุม คือ 1) การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน 2) มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนประกอบด้วยมาตรฐานด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัย 3) บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาของโรงเรียน ผลการดำเนินกิจกรรมบุคลากรภายในโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เข้าร่วมประชุมกันได้ทราบบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนนาสินวนพิทยาสรรค์ ทราบแนวปฏิบัติงานที่ชัดเจน เกิดแรงจูงใจในการร่วมทำงาน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยินดีให้ความร่วมมือในการเผยแพร่และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับบุตรหลาน หรือนักเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สาวิตรี ไชยสมบัติ (2552: 86-93) พบว่าการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้กลยุทธ์ ประชุมเชิงปฏิบัติการ การมอบหมายงาน การกำกับติดตามและประเมินผล ทำให้โรงเรียนมีการประกันคุณภาพ

การศึกษาทุกด้าน ซึ่งครอบคลุมมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ส่งผลให้โรงเรียนมีบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ประกันคุณภาพการศึกษาที่เพียงพอ และมีคุณภาพ

4. การศึกษาดูงาน ในการศึกษาดูงานที่โรงเรียนต้นแบบคือโรงเรียน จัหวาวิทยาคม ซึ่งผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกรอบที่สาม การศึกษาดูงาน ในครั้งนี้บรรลุเป้าหมายด้วยดี บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้ตามแผนสำเร็จ สามารถแก้ไขปัญหา อุปสรรคได้ทันเวลาจึงส่งผลให้พัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นไปตามมาตรฐาน ที่กำหนดไว้ทุกด้าน คณะศึกษาดูงานทุกคนมีความตั้งใจ มีความมุ่งมั่น ทำให้มีความรู้ความเข้าใจ ในระบบการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพ สามารถวางแผนการดำเนินการและนำรูปแบบ มาปรับใช้กับบริบทของโรงเรียน สอดคล้องกับ มณฑิชา ทองศาสตร์ (2553: 89-95) พบว่า การพัฒนาบุคลากรในด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้กลยุทธ์ การศึกษาดูงาน การมอบหมายงาน ทำให้บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ มีทักษะในเรื่องการจัดทำ รายงานการประเมินตนเอง การพัฒนาบุคลากรในด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพในระดับสาขาวิชาที่ดีขึ้น

5. การนิเทศกำกับติดตาม ครูและนักเรียนได้ทราบปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และได้ให้ข้อตกลงพร้อมกันในการดำเนินงาน แก้ปัญหา จะไม่หยุดชะงัก เพราะจะทำให้เกิดผลไม่ดีกับนักเรียน โรงเรียน ผู้อำนวยการสถานศึกษา ให้ขวัญและกำลังใจในการทำงานแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาและเชื่อมั่นว่า ทุกปัญหา จะต้องได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นได้ ด้วยความร่วมมือของบุคลากรทุกคน มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการนิเทศ กำกับติดตาม มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติ แนวทางการตรวจสอบและ ทบทวนคุณภาพการศึกษา มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจให้คณะกรรมการสามารถดำเนินการ ตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษาตามกำหนดเวลา สามารถดำเนินการเก็บข้อมูล ได้ทุกมาตรฐาน สรุปรายงานผลการตรวจสอบได้ตามกำหนดเวลา สอดคล้องกับผลการศึกษา ของ วีรพงษ์ คล้ายสอน (2552: 86-94) พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา โดยใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาเอกสาร และการนิเทศ ทำให้ครูมีมนุษยสัมพันธ์และมีความรับผิดชอบ ได้ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านกีฬา จัด โครงสร้างขององค์กร บริหารงานอย่างเป็นระบบ พัฒนาความสามารถของบุคลากร/ครู ผู้เรียน มีความสามารถในการคิดสังเคราะห์ มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่น และมีอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์ และชวลิต อุดม (2550: 84-91) พบว่า การดำเนินการ ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้กลยุทธ์ 1) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) การมอบหมายงาน 4) การกำกับติดตามและประเมินผล 5) การอบรมเชิงปฏิบัติการ และ 6) การนิเทศติดตาม ทำให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ในการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. การนำระบบงานประกันคุณภาพไปใช้ บุคลากรทุกฝ่ายต้องมีความคิดเห็นคล้ายตามกัน เมื่อมีการระดมความคิดเห็นและได้ข้อสรุปในการจัดทำและวางแผนการประกันคุณภาพ การศึกษาแล้วทุกคนต้องร่วมมือกัน เสียสละเวลา แรงกาย และแรงใจ จึงจะทำให้งานนั้น ประสบผลสำเร็จ สิ่งสำคัญควรใช้เทคโนโลยีในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การนำข้อมูล สารสนเทศ ร่องรอยของการบันทึก และการเก็บรวบรวมเอกสาร ที่เป็นปัจจุบัน จะส่งผลดีในการนำผลงานไปใช้ในการพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง การพิจารณา เงินรางวัลที่เกิดขึ้นกับองค์กร และที่สำคัญผลจากการปฏิบัติในครั้งนี้มีประโยชน์ต่อลูกหลาน นักเรียนในชุมชน
3. ในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนางานประกันคุณภาพการศึกษา จะต้องใช้องค์ประกอบต่างๆ มากมาย เช่น บุคลากรที่แตกต่างกัน เวลา เครื่องมือในการประมวลผล วัสดุ เพราะฉะนั้นแล้ว ครูจะต้องมีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ หรือการประสานงานที่ดี จึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง

เอกสารอ้างอิง

- ชวลิต อุดม. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เชิดชัย ฮวดศรี. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเมืองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. รายงานการศึกษาอิสระ ศษ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณรงค์ฤทธิ์ มะลิวัลย์. (2549). การพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนบ้านทรายมูล (ทรายมูล ประชาราษฎร์) อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพรวัด จันทรटना. (2552). การพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนบ้านนายม อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี. การค้นคว้าอิสระ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- มณฑิชา ทองศาสตรา. (2553). การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ: งานประกันคุณภาพการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- โรงเรียนนาสีนวนพิทยาสรรค์. (2553). รายงานการประเมินตนเองโรงเรียนนาสีนวนพิทยาสรรค์
ปีการศึกษา 2553. มหาสารคาม: โรงเรียนนาสีนวนพิทยาสรรค์.
- วีรพงษ์ คล้ายสอน. (2552). **ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษา:
กรณีศึกษา โรงเรียนวัดยอด พระพิมล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2.
การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.**
- สาวิตรี ไชยสมบัติ. (2552). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพ
การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. วิทยานิพนธ์ ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.**
- Kemmis, S. and R. McTaggart. (1998). *The Action Research Planner*. 3rd ed. Victoria:
Deakin University Press.